

Projektrapport Future Learn-projekt

Att bedöma yrkeskunnande – visualisering av bedömningssituationer för distansutbildning inom yrkeslärarprogrammet

Projektidé

Future-learn projektet *Att bedöma yrkeskunnande – visualisering av bedömningssituationer för distansutbildning inom yrkeslärarprogrammet* syftar till att höja kompetensen kring bedömning och betygssättning av yrkeskunnande hos blivande lärare och lärarutbildare i yrkeslärarprogrammet¹. Projektet syftar också till att skapa kursinnehåll som kan användas i en framtida distansutbildning.² Genom projektet vill vi även medverka till att Stockholms universitet blir en nationell föregångare för en flexibel yrkeslärarutbildning, med användning av modern IKT teknik och olika digitala medier. I projektansökan lyfte vi fram värdet av att yrkeslärarstudenterna i sin utbildning erbjuds nya pedagogiska redskap som de i sin tur kan använda i sitt lärararbete.

Inom yrkesutbildningen framstår behovet att utveckla tillförlitliga underlag för bedömning av yrkeskunnande som särskilt viktigt, men också komplicerat. Yrkeskunnande utvecklas genom framställning av produkter och tjänster inom ett stort antal yrken och yrkesämnen, där såväl arbetsprocesser som produkter utgör grund för bedömning och betygssättning i olika yrkesämneskurser. Genom projektet ville vi pröva möjligheter att skapa ändamålsenliga underlag för bedömningen och betygssättningen genom visualisering av bedömningssituationer med hjälp av IKT. En situation som är extra problematisk i bedömningen är att en stor del av yrkesutbildningen genomförs på arbetsplatser som arbetsplatsförlagt lärande (APL) men ska betygssättas av yrkesläraren. Vi ser här en parallell till lärarutbildningen som har liknande utmaning och problematik då lärarstudenterna genomför delar av sin utbildning i olika slags skolverksamheter i verksamhetsförlagd utbildning (VFU).

¹ Yrkeslärarprogrammet ges vid Institutionen för pedagogik och didaktik. Yrkeslärare undervisar i yrkesämnena på gymnasieskolans yrkesprogram eller på Komvux men en arbetsmarknad finns även på folkhögskolor, yrkeshögskolan eller studieförbund.

² Självskapandet av en distanslärarutbildning är ett betydligt större projekt som ligger utanför ramarna för detta projekt.

En central utgångspunkt för projektet är således att kvalificera blivande yrkeslärare i att göra mer rättsäkra bedömningar i yrkesutbildningen. Projektet genomfördes i relation till kursen Yrkesdidaktik och läroplansteori, 15 hp i momentet *Bedömning och betygsättning av yrkeskunnande*, 7,5 hp som är en kurs som ges i yrkeslärarprogrammet. Resultatet innebar att nya redskap för bedömning av yrkeskunnande utvecklades med hjälp av IKT.

Genomförande

Projektet genomfördes under vår- och höstterminen 2012. Projektgruppen bestod av Ingrid Berglund (projektledare), Katarina Sipos, Jan Pettersson och Lazaro Herrera Morena. Inom projektgruppen har vi bred kompetens med varierande erfarenheter av yrkesutbildning och forskning inom yrkespedagogik och yrkesdidaktik. Alla i projektgruppen har arbetat med distansutbildning i olika kurser och ett par i gruppen har också arbetat specifikt med kurser i bedömning och betygssättning i lärarutbildningen. Under planeringen av projektet arbetade Ingrid Berglund vid institutionen för pedagogik och didaktik (IPD) medan Katarina Sipos, Jan Pettersson och Lazaro Herrera Morena arbetade vid institutionen för utbildningsvetenskap med inriktning mot tekniska, estetiska och praktiska kunskapstraditioner (UTEP). Vid projektets inledande skede genomfördes en omorganisation och yrkeslärarprogrammet flyttades från UTEP till IPD, vilket också innebar att projektgruppen kom att arbeta inom samma institution och att projektet också bidrog till att skapa en diskussion om innehållet i yrkeslärarutbildningen såväl i projektgruppen som bland övriga berörda kolleger vid institutionen.

Projektets fyra faser

Initialt gjorde vi en planering av arbetet och delade upp arbetet i fem faser. Här följer en beskrivning av genomförandet av projektfaserna, varav den sista var redovisning och projektrapporteringen, vilket inte belyses här (se även bilaga 1).

Fas I (projektplanering) handlade om att projektgruppen hade flera möten då vi diskuterade hur vi skulle gå tillväga för att skapa underlag för att utveckla olika bedömningsfall (case) med hjälp av visualiseringar och simuleringar, som vi avsåg att göra enligt projektansökan. Vi beslöt att ganska omgående genomföra ett pilotprojekt inom kursmomentet *Bedömning och betygsättning av yrkeskunnande*, 7,5 hp under vårterminen 2012. Syftet med pilotprojektet var att se om studenterna skulle kunna bidra med egna visualiserade underlag som skulle fungera för konstruktion av bedömningsfall/case istället för att vi i projektgruppen presenterade färdiga case, då det

visade sig att studenterna redan använde sig av filmade bedömningsexempel som utarbetats av PRIM-gruppen på uppdrag av Skolverket.³

Fas II (pilotprojekt 1) innebar att vi utformade en uppgift som skulle genomföras i en VFU-kurs som föregick kursmomentet i bedömning (se ovan). Uppgiften gick kortfattat ut på att studenterna på sina VFU-skolor alternativt i APL skulle fotografera olika lärandesituationer som kunde illustrera olika elevers yrkeskunnande. Denna fotodokumentation skulle i sin tur (tillsammans med instruktioner för uppgiften och koppling till mål i styrdokument och en reflektion över vad eleverna har möjlighet att lära) fungera som underlag för diskussion om bedömning och betygssättning av elevers yrkeskunnande i bedömningskursen. Erfarenheterna från studenternas diskussion på kursens seminarier liksom studenternas utvärderingar av VFU-uppgiften/bedömningsunderlagen innebar att vi omvärderade vår tanke att vi i projektgruppen skulle skapa bedömningsfall som sedan skulle användas i kursen. Istället framstod studenternas egna visualiserade och dokumenterade case som väldigt engagerande och relevanta för studenternas diskussioner kring grunder för bedömning av yrkeskunnande och vad man kan och inte kan bedöma utifrån fotodokumentationen.

Fas III var tänkt att handla om att utveckla visualiserade och simulerade bedömningsfall men övergavs, då vi insåg att det var en fördel att studenterna skapade egna case genom dokumentation under VFU. Vi beslutade att istället genomföra ytterligare ett pilotprojekt när bedömningskursen gavs under höstterminen 2012. Inför det andra pilotprojektet diskuterade vi betydelsen av visualiseringar av underlagen för bedömning och fann att vi ville få studenterna att använda flera typer av visuell dokumentation, såväl foto som film, men även att dokumentationen skulle vara mer utförlig. Studenterna behövde fotografera/filma mer detaljerat de arbetsuppgifter som sedan skulle fungera som underlag för bedömning och betygssättning i kursen. Det krävdes för att kunna synliggöra kvalitativa skillnader i studerandeuppgifterna som underlag för betygsgradering. Vi stärkte även kopplingen till bedömningen enligt de gällande styrdokumentet eftersom studenter i det första pilotprojektet inte hade uppfattat vad underlaget skulle användas till.

Den reviderade VFU-uppgiften (se bilaga 2) presenterades för studenterna innan de började VFU-kursen som föregick bedömningskursen på höstterminen 2012.

Fas IV (pilotprojekt 2). Den reviderade VFU-uppgiften (som utfördes i VFU-kursen som föregick bedömningskursen) utgjorde underlag för den dokumentation som studenterna sedan arbetade med i bedömningskursen. Genom observationer på seminarierna kunde

³ PRIM-gruppen (forskningsgruppen för bedömning av kunskap och kompetens) finns vid Stockholms universitet (<http://www.prim.su.se>).

vi notera synliga skillnader mellan det första och det andra pilotprojektet genom att studenterna hade en rikare dokumentation som underlag⁴ för uppgifterna och därmed kunde bedömningsdiskussionerna på seminarierna bli mer nyanserade. Trots våra uppmaningar att pröva att använda film som dokumentation hade flertalet använt fotografering av olika elevarbeten med hjälp av mobiltelefoner. Diskussioner om vilken dokumentation som var möjligt att ha som underlag för bedömning och betygssättning startade utifrån studenternas insikter om att det inte fullt ut var möjligt att använda den dokumentation som de själva hade gjort i relation till betygssättning. Exempelvis diskuterades problematik kring att visuellt dokumentera abstrakt och teoretiskt kunnande. Denna diskussion kopplades till hur lärarna skulle kunna synliggöra för eleverna vad som förväntades av dem i relation till ett betyg. I denna diskussion och erfarenhetsutbyte mellan studenterna väcktes nya idéer om att kunna dokumentera processer och abstrakta och teoretiska aspekter av yrkeskunnandet. Idéer framfördes om att filma situationer som sedan kunde analyseras tillsammans med eleverna och om att låta eleverna dokumentera och skapa elevportfolios som utgångspunkt för bedömningen. Även det som visade sig vara en bristande dokumentation blev således föremål för konstruktiva diskussioner.⁵

Studenternas utvärderingar av VFU-uppgiften

I anslutning till de genomförda pilotprojekten fick studenterna genomföra utvärderingar av VFU-uppgiften för Future Learn projektet. I det följande refereras till en sammanställning av studenternas utvärdering i de tre första frågorna (se bilaga 4).

Fråga 1 handlade om i vilken grad VFU-uppgiften medverkade till att öka studentens förmåga att bedöma elevers yrkeskunnande. Vid en jämförelse av utvärderingarna av pilotprojekt 1 och 2 så framgår att studenterna i pilotprojekt 2 i högre grad anser att uppgiften ökade deras förmåga att bedöma. Vi tolkar det som ett utfall av att vi dels omformade VFU-uppgiften något och att vi personligen introducerade uppgiften för studenterna inför VFU-kursen. Som framgått deltog vi på kursens seminarier och kunde också notera att diskussionerna kring bedömningen var mer kvalificerade i pilotprojekt 2.

Gemensamt för de studenter som svarat att uppgiften inte alls medverkade till att öka förmågan att bedöma elevers yrkeskunnande var att de menade att de inte hade fått tillräckligt med information om vad uppgiften skulle användas till. ”Då uppgiften kom väldigt sent i VFU-perioden hade jag svårt att förbereda en situation att dokumentera”, svarar en student i utvärderingen av pilotprojekt 1. Trots att vi gav bättre information om

⁴ Vi hade uppmanat dem att ta flera och detaljerade bilder och/eller filmsekvenser, samt att göra dokumentationen över tid och med flera aktiviteter (se bilaga 2 – elevuppgiften).

⁵ Exempel på studentuppgifter finns i bilaga 3

uppgiften inför den andra pilotstudien så var det en student som menade att "Det var dålig/luddig information om uppgiften, visste inte riktigt vad jag skulle göra. Gärna tydligare!".

Fråga 2 handlade om i vilken grad VFU-uppgiften medverkade till att öka studentens förmåga att skapa tillförlitliga underlag för bedömning av elevers yrkeskunnande. Här skiljer sig inte studenternas svar mellan de två pilotprojekten så mycket. Det kan bero på hur studenterna uppfattade ordet tillförlitliga underlag, då flertalet har begränsade erfarenheter av bedömning och betygssättning.

Några exempel på studenters svar:

"I t.ex. service och bemötande kursen är det väldigt fördelaktigt att dokumentera processen genom att filma för att sedan titta på filmen tillsammans med eleven och låta hon/han värdera sitt agerande."

"Genom fotografierna ges ett underlag för diskussion även vid senare tillfällen ex. vid sjukdom eller tidsbrist. Även bra att ta fram för att belysa kunskapsutvecklingen"

I fråga 3 ställdes en specifik fråga om visualiseringen av elevuppgifter genom foto-/videodokumentationen bidrog till att bedömningen blev mer tillförlitlig. Liksom i fråga 2 var skillnaden inte så stor i studenternas svar mellan pilotstudie 1 och 2.

Några exempel på studenters svar:

"Man måste se till att fota steg för steg för att kunna se elevens process bättre och för att kunna bedöma."

"Det fick en att visa mer tydligt vad man pratade om under redovisningen [av uppgiften]"

"Mer tillförlitlig vet jag inte, men mer konkret. Bra med dokumentation".

"Lättare att komma igång och arbeta vidare och djupare med en uppgift då man har den dokumenterad. Dokumentationen gör också arbetet tydligare."

"Absolut, där ser man det estetiska t.ex. bordens organisering och uppdukning. Att rätt bestick o glas används. (fina maträtter på tallrikarna), helheten, totalupplevelsen som man talar om i marknadsföring. Hur miljön ser ut, hur servicen är, hur maten smakar. Viktigt!"

"Ja, det var lättare att gå tillbaka för att kunna komma ihåg och därmed även bedömningen. Samt att det kunde ge en grund för argument för vilket betyg man satt."

I resultatet speglas vidare fler av studenternas svar på utvärderingen.

Kollegialt utbyte och spridning av resultatet

Under projektets gång har ett kollegialt utbyte skett, dels genom att vi i projektgruppen som framgång har haft ett utbyte i genomförandet av projektet dels genom att vi vid flera tillfällen under projektet haft utbyte med flera kolleger på IPD. Efter det första pilotprojektet presenterade vi projektet på ett programmöte inom yrkeslärarutbildningen i slutet av vårterminen 2012 för att få synpunkter från våra kolleger om hur vi skulle kunna gå vidare med projektet. I det sammanhanget diskuterades också möjligheter att skapa innehåll för en distansutbildning med hjälp av IKT. Vi arrangerade även en workshop med inriktning mot erfarenhetsutbyte med Studie- och yrkesvägledarprogrammets (SYV) lärare. SYV har en lång erfarenhet av distansutbildning och workshopen behandlade våra erfarenheter från Future Learn projektet och SYV:s erfarenhet av distansutbildningen. Workshopen resulterade i en önskan om att fortsätta med samverkan när det gäller att bygga upp en yrkeslärarutbildning på distans respektive att utveckla en redan existerande distansutbildning på SYV med hjälp av mer IKT inslag. Projektet har också presenterats för hela institutionen på ett så kallat Agora-möte, samt på ett så kallat högre seminarium i didaktik.

Resultat i relation till huvudmålen för FL och projektets syfte

Här presenteras resultat i förhållande till Future Learns fyra huvudmål, men också i relation till projektets specifika syfte; att utveckla undervisning kring bedömning och betygssättning av yrkeskunnande i yrkeslärarutbildning.

1. Höja kvalitet och omfattning av IKT-baserat lärande inom Stockholms universitets utbildningar

Vi kan inte med detta projekt visa att vi höjt kvaliteten i IKT- baserat lärande bland våra studenter. Däremot vittnar de studerande om en ökad insikt i att användning av olika medier formar lärsituationer och på så vis skapar olika förutsättningar för lärande.

"Det är kanske inget nytt med tekniken, men vi i min i grupp kunde se hur olika vi bedömer inom samma yrke." 121128

"Det går åt rätt håll! Jag saknar det här med IT, digital teknik och sociala medier som ungdomarna håller på med, ja nya rön behövs i utbildningen." 121119

2. Särskilt stödja universitetets nya lärarutbildningar

Generellt sett är många av oss inom de olika lärarutbildningarna alltför okunniga inom IKT, digitala medier och kring multimodalitet. Vi som moderna lärarutbildare bör erbjuda studenterna uppdaterad kunskap. Även om detta projekt kring visualisering/simulering kan värderas som pregnant, har projektet bidragit till diskussioner både inom läraryrket och med andra grupper på institutionen. Erfarenheterna bidrar också i arbetet med att skapa en yrkeslärarutbildning helt på distans.

”Det behövs särskilda satsningar och då är ju FL arbetet en bra början som vi kan använda i kommande arbete”. 121031

3. Utveckla och införa moderna former av IKT-stödd examination inom Stockholms universitet

Den konkreta examinationen i projektet genomfördes i närundervisning, men skulle enkelt kunna genomföras via andra medier. Projektet visar på att det inte behövs nya tekniska verktyg för att nå kvaliteter i lärande, däremot behövs kunskap i hur vi kan använda den teknik som redan finns tillgänglig. I projektet användes enkel teknik såsom mobil, foto-, film- och ljudfiler.

Vi hade ju kunnat göra det på skype, mailen och mondo. Men när vi har så lite tid på universitetet, är det bättre att träffas. Det blir bättre när man reder ut saker. Kanske man kan göra det egentligen om ni blir bättre på att använda teknik?” 120514

4. Öka användning av simulering och visualisering inom universitetets utbildningar

I projektet har en uppgift kring bedömning och betygssättning av yrkeskunnande utformats och iscensatts med särskild avsikt att öka graden av visualisering. Dels för att överbrygga lärande i utbildning samt lärande i skolverksamhet; Högskoleföreläsning undervisning och verksamhetsföreläsningslärande (VFU). Dels genom att iscensätta visualisering i lärarutbildningen ville vi medverka till att lärarstudenter utvecklar liknande strategier i relation till egen undervisning. Det vi genomfört i projektet och utbildningen, kan alltså föras vidare via enskilda studerande, då de i sin tur förväntas agera som myndighetsutövare – att som behöriga lärare bedöma elevers lärande på APU/APL.

”Det här var bra! Det här knepet ska jag ta med mig till APLen så eleverna kan visa vad de gör och vi kan använda som underlag med handledaren.”120414

Pedagogisk och didaktiskt dilemma/vinst med IKT

Denna rubrik ser vi som fokus i vårt uppdrag – vad vi ville förbättra i undervisningen så att de studerande erbjöds möjlighetsvillkor för lärande kring bedömning och betygsättning av yrkeskunnande.

För det *första* har vi genom projektet kunna skapa progression i lärarutbildningen då vi med större systematik kunde koppla samman flera kurser i lärarutbildningen. Dokumentation genomfördes under VFU 2, bearbetades vidare i kursen Bedömning och betygsättning av yrkeskunnande, samt kunde fördjupas i avslutande kurs på lärarutbildningen Systematisk dokumentation av yrkesutbildningens verksamheter .

För det *andra* har vi på ett systematiskt och kollektivt sätt kunnat utveckla en uppgift i lärarutbildningen. Införande av andra eller nya didaktiska verktyg kräver planering men efter genomförd kursinsats finns dokumentation och på så vis kan revidering och återanvändning enkelt omsättas.

För det *tredje* har villkor kring tillförlitligheten i bedömning av yrkeskunnande ökat genom visualisering. De studerande kunde bättre synliggöra sina bedömningar med hjälp av bilder och filmer. Genom visualisering kunde kvalitativa skillnader i yrkeskunnande diskuteras. Dels har studerande inom ett yrke kunnat kvalificera aspekter som bedöms, dels kan olikheter i yrkeskunnande synliggöras mellan olika yrken. Undervisande lärare kan vittna om skillnader i kvalitet. För det *fjärde* synes det som de studerandes engagemang ökade genom egna exempel. Om studerandes engagemang beror på ökad uppmärksamhet genom själva projektinslaget eller att det handlar om ökad autenticitet – när studenter skapar fall i relation till en pågående verksamheten de själva är en del av, blir det mer på riktigt? Då lärare inte använder förkonstruerade fall, därmed släpper kontrollen över tolkningsmöjligheter kan man tänka sig att autenticiteten i en uppgift ökar.

Avslutningsvis angavs i projektansökan flera syften för att genomföra projektet, där framförallt syftet att kvalificera blivande yrkeslärare i att göra rättssäkra bedömningar genom att utveckla och använda visualiseringar i underlag för bedömning betonades.

Som framgått av genomförandet valde vi istället för att utveckla bedömningsfall, låta studenterna skapa egna visualiserade underlag för bedömningarna.

Resultatet av studenternas utvärderingar visar att VFU-uppgiften gav högre kvalitet i samtalen kring bedömning och betygssättning. Visualiseringar i form av fotografier och film innebar att grunderna för bedömningen synliggjordes och att det blev tydligare att se vad som inte synliggjordes

Koppling mellan VFU och andra kurser

I den nya lärarutbildningen som sätts höstterminen 2011 kom VFU att utgöra särskilda kurser. Tidigare innehöll kurserna VFU inslag som var avsedda att integreras med kursens innehåll. Future Learn projektet innebar att vi engagerade studenter inom två kurser i såväl VFU-kursen som föregick bedömningskursen som i bedömningskursen. Vår erfarenhet av projektet visar att det var nödvändigt att integrera VFU-kursen med bedömningskursen för att studenterna skulle kunna producera underlag för bedömningen. Vi ser att det kan finnas en risk i att det uppstår en delning mellan VFU-kursernas och de andra kursernas innehåll i den nya konstruktionen av lärarutbildningen. Vi hoppas att det ska bli möjligt även fortsättningsvis att arrangera för att studenterna får i uppgift att skapa bedömningsunderlag under VFU-kurserna, då vi fann en styrka i det sättet att arbeta i pilotstudierna.

Spridning av projektet

Under projektets gång har vi i flera sammanhang presenterat projektet och fått synpunkter från kolleger inom yrkeslärarprogrammet, från studie- och yrkesvägledarprogrammet och från hela institutionen. Vi avser också att presentera projektet vid lärarkonferensen 15/2 2013. Dessutom kommer projektet att utgöra grund för en paperpresentation på en internationell konferens, NERA 2013.

Framtidsplaner

Utifrån studenternas uppgifter har vi skapat en bank av exempel som kan användas för framtida undervisning i kurser och som kan fungera som utgångspunkt för att konstruera bedömningsfall.

Vi ser också en vidare potential i projektet att kunna gå vidare med arbetet att utveckla yrkeslärarutbildningen som distansutbildning.

Detta projekt har även initierat en diskussion kring de VFU-portföljer som ska byggas upp i lärarutbildningen och projektet kan ses som ett konkret exempel på ett sätt att med hjälp av visualiserad dokumentation skapa VFU- portföljer under VFU-kurserna som

sedan kan användas i de andra kurserna, men som också skulle kunna utgöra underlag för bedömning och betygssättning av studenternas VFU.